

ŽALOSTNO DEKLE

Hitim zadnjih nekaj metrov po hodniku pediatrične klinike, da ne bi zamudil na dogovorjeno uro. Levo od varnostnika, do konca hodnika in levo. Prvič grem na otroški psihiatrični oddelek in nimam pojma, kaj pričakovati. Živčen sem, bolnice mi niso ljube, še manj psihiatrija. Skozi glavo mi gre droben spomin iz davnega leta 1999, ko sem bil sam za en dan pacient. Sicer na enem drugem oddelku, tam v Polju. Dan, ko sem doživel živčni zlom ali, bolj korektno in pravilno, enkratno psihotično izkušnjo. Samo modrosti takratnega dežurnega psihiatra se lahko zahvalim, da me ni obdržal, nafilal s tableti in bi danes bil eden izmed zombijev na

kakšnem bolj zaprtem oddelku. Čutim, da bi močni antipsihotiki v kombinaciji s pomirjevali name vplivali tako, da bi postal človeška panonska ravnica, bitje brez občutkov. Sicer miren in neškodljiv, vendar prazen. Srečo sem imel ali kakor se reče, usralo se mi je, da je takrat spustil ven. In da se nisem vrnil nikoli več. Tudi vsi trije poskusi samomora so ostali prikriti uradni medicini. Zato sem danes še posebno vznemirjen. Za temi vrati začasno živijo mladi ljudje, ki so jih obdržali na psihiatriji.

Z vso silo butnem v vrata, ki se ne premaknejo. Aha, seveda, navodila. Pozvoniti, poslušati, povedati, počakati. Naredim vse naročeno in kmalu pride s ključem medicinska sestra. Vstopim v enega izmed krogov pekla na Zemlji. Kdor ni bil nikoli na oddelku pedopsihiatrije, bo težje razumel. Skušam vam pojasniti, a so besede suhe in prazne. Za vrati deluje, kot, da se je zunanji svet ustavil, kot da ne obstaja. Ne gre zgolj za to, da okna nimajo kljuk in da mimo mene hodijo otroci s praznimi pogledi. V zraku je občutek, da se tukaj ne dogaja nič, da je neka takšna čudna smrt, nebivanje ob tem, da telesa še delajo. Jedo, hodijo, spiyo in izločajo. Nekateri tudi govorijo, celo veliko, mnogi pa so tiho, izgubljeni v vrtincih svojih duš. Ni prijetno. Sprašujem se, kako zdržijo medicinske sestre in bratje ta pritisk neživljenja. Ja seveda, ni vse tako črno, vmes so tudi bolj vesele zgodbe, a splošni vtis je zgolj ena razvlečena groza.

V sobi za obiskovalce me čaka drobno dolgolaso dekle. Ime ji je Ana, tako so mi povedali. Ne govori, gleda v tla. Izza tričetrt rokavov ji gledajo ven brazgotine rezanja. Šele mnogo kasneje, več mesecev kasneje sem izvedel, da ima povsem razrezane tudi noge do gležnjev. In seveda cele roke. Lase ima

črne in vse na njej je črno. Kot bi se za njo vlekel grozen črn oblak obupa. Sem so me poklicali, ker Ane že dve leti niso izpustili iz oddelka, razen kadar je pobegnila. Kadar je pobegnila, je poskušala narediti samomor. Nazadnje jo je nek hišnik našel na robu neke visoke stavbe v Ljubljani. Poklicali so me, ker bo Ana formalno kmalu končala osnovno šolo in postaja prestara za ta oddelek. Po domače – naša draga psihiatrija, ki je dve leti dajala močna zdravila in zapirala vrata, noče več imeti opravka z njo in je našla nekoga iz sociale, ki jo bo ponovno navadil življenja v resničnem svetu. Mogoče spregovoriva nekaj besed, Ana gleda ves čas v tla, dogovoriva se za naslednji obisk – no, določim naslednji datum - in že sem zunaj zaklenjenih vrat. Prav nič nisem zadovoljen s seboj, ko klamam proti pisarni.

V prihodnjih mesecih sva se z Ano srečevala redno, najprej na tem groznem zaprtem oddelku, kjer se pravzaprav nimaš kam skriti. Če se pogovarjaš v sobi za obiske, pride kak zaskrbljen starš, na hodniku je neprestan promet, v igralnici so drugi pacienti, ki jih vse zanima. Dobesedno je na oddelku skoraj nemogoče dihati. Na prsih čutiš težo brezizhodnosti. In okoli tebe desetletni zombiji. Ne morem si niti predstavljati, kako je če si tukaj dve leti praktično brez zunanjega sveta. Človek lahko v norišnici še znori. Res okolje za ozdravitev! Po nekaj pogajanjih z nemogoče predstojnico oddelka mi dovolijo, da na lastno odgovornost Ano odpeljem ven, v park. Opazim, da Ana ne zna več prečkati ceste, da ji zebra predstavlja neko čudno vrsto črt na tleh. Uspešno prideva do reke in klopic. Saj se mi vendar ne bo vrgla v vodo ali kaj?

Nažgeva čike in počasi poslušam zgodbo njenega življenja. Oba starša sta mrtva, lahko bi rekli da je šlo za dva čudna samomora v zaporedju, čeprav je slovenska birokratska statistika obe smrti brez dvoma zabeležila kot dve nesreči. Kakorkoli, staršev nima. Sledila je prva rejniška družina. Napačna. Pa še ena. Tudi napačna. Potem je sociala našla družino za posvojitev. Povsem napačno. Dva človeka srednjih let nista bila ni slučajno pripravljena na sprejem dekleta s takšnimi ranami. V svojih glavah sta si verjetno zamislila neko idealno punčko, ki bo vesela novega doma. V hišo sta dobila jezno in obupano devetletnico, ki so jo državni organi porivali sem in tja kot pokvarjeno igračo. Kmalu se je Ana začela rezati in bežati iz hladnega doma. Včasih so jo našli blizu, včasih dlje. Po enem izmed daljših pobegov sta nesojena posvojitelja sporočila, da Ano vračata nazaj, česar uradno ne bi mogla narediti. Njuna želja je bila upoštevana na način, da se je Ano zaprlo na psihiatrični oddelek. Za dve leti. Mnogo kasneje mi je postalo jasno, da je Ana dobivala tudi za mlade prepovedana zdravila v prevelikih dozah. Nihče ni vedel, kaj z njo početi, zato so jo predozirali z močno kemijo. Njeno razmišljanje je bilo okrnjeno, čustvovanje otopelo, v notranjosti pa je bilo drobno in občutljivo dekle, ki ga v resnici ni imel nihče rad. Nebodigatreba slovenske družbe.

Imela sva rada podobno glasbo in sva si izmenjavala imena bendov. Mislim, da se je me vsaj v začetku kar precej bala, sem jo pa lahko odpeljal vsaj ven. Nekega dne sva šla prvič na kavo v lokal poleg neke gimnazije. Bil je že topel pomladni dan in Ana je drzno imela kratke rokave, ki so razkrivali njene brazgotine. Bila je živčna glede morebitnih odzivov okolice in seveda so mnogi buljili v naju. Opazovala sva dijake okoli naju in Ana je povedala, da bi bila rada del njih, sprejeta. Končevala je 9.

razred bolnišnične šole in uspeh ni bil slab, kmalu bo treba sprejeti odločitev glede nadaljevanja. Gimnazija ni delovala kot izvedljiva možnost, mogoče vseeno kakšna strokovna šola. Zaupanje med nama je bilo krhko, pojavil sem se od nikjer in odrasli v njenem življenju do tistega trenutka niso naredili nič lepega za Ano. Radi so ji žugali, moralizirali in pridigali. Še vedno pa je ni imel skoraj nihče rad takšne kot je bila.

Za psihiatrinjo je bila ena izmed nedopustnih lastnosti Ane njen izgled. Rada je imela črna oblačila in gotski stil, izbirala si je kose garderobe iz metalških trgovin. To je zastarelo zdravnico s predsodki spravljalo na rob lastnega živčnega zloma. Bila je še ena od tistih zlonamernih tet, ki s svojim odnosom naredijo ogromno škode – kaj bi bilo pravilno in kako se mora kdo obnašati. Razlagajte to najstnici in ste izgubili. Seveda pa je to malo drugače, če je ta težakinja v resnici oseba, ki lahko s svojim dovoljenjem odreja gibanje in količino svobode. Bilo je že poletje, šola končana in čas življenja na oddelku se je neusmiljeno iztekal, ko sva z Ano skovala načrt, da gremo skupaj na Metal camp v Tolmin. Popolna frizura zdravnice je utrpela nekaj škode, ko so se ji lasje postavili pokonci, nekaj časa sva kričala eden na drugega in na srečo je vmes posegla socialna delavka. Na koncu smo šli na koncert in čez nekaj dni še v opero, da so lahko zdravniki videli, da nismo take pošasti. Najbolj sem bil vesel dvignjenih palcev medicinskih sestre in bratov, ki so jih ob mežikanju kazali za hrbti. Ana gre v življenje! V tistem času se je najbolj opazno kazala krhka lepota Ane, ki je iz bolnišnične bledice prodirala na dan.

Na tem mestu želim spregovoriti nekaj stavkov o vodji oddelka. Tako brezčutnega in nehumanega bitja že dolgo nisem spoznal. Tudi kasneje skozi leta sva se srečevala pri različnih primerih in moje mnenje se ni spremenilo. Pomanjkljivo strokovno znanje in odsotnost vsake empatije je nadomeščala s položajno avtoriteto in aroganco. Videl sem, kako se je osebje boji, saj je bila res zlobna. Svojo zlobo je zlivala v svoje mlade paciente, ukazovala in pretila. Usoda je hotela, da je bila ravno ona nekaj let kasneje ključna priča tožilstva, izvedenka, ki je dosegla, da sva bila z Jernejo obsojena na zaporni kazni. Tisto mnenje je v celoti zlagala, vendar si je lahko dala duška. Sodišče ji je verjelo, ker je ugledna, ker je izvedenka. Sprašujem se, kakšno je njeno življenje? Nobene lepote, nežnosti in sočutja. Očitno bo precej trpela ali pa se ji to že dogaja. Brez ljubezni, zgolj nazivi, uspehi in moč. Tudi vedno starejša postaja, vedno bolj zastarela in zagrenjena. Verjetno bodo prišli meseci soočenja s samo seboj šele proti koncu življenja. In tisto bo bolelo. Zdaj je ona ovira na poti, da bi Ana mogoče zaživela svoje življenje. Velika ovira. Ovira v beli hali.

Višek tega magičnega poletja je bil enodnevni odhod na morje, na plažo. Ana se ga je veselila, mene je bilo samo strah. Strah, kako bova vse to z Jernejo speljala brez večjih napak, saj je pošast v beli halji samo čakala na spodrseljaj. Strah me je bilo tudi, kako preživeti še več časa z Ano. Verjamem, da mnogi mislite, da je to nestrokovno, da človeka, ki je v nekem procesu svetovanja, pelješ ven na tak način. Veste kaj? Dobesedno se mi žvižga za vaše pomisleke! Dovolj imam te sterilne slovenske stroke, kjer se vse rešuje z vprašalniki, v belih pisarnah in kjer smo mi odrasli vsi tako strokovni, da deluje kot da smo že zjutraj pojedli metlo. Ne verjamem več v tako stroko. Zato tudi ne maram

izrazov uporabniki, klienti, stranke, hudiča, za ljudi gre! Delam s človekom, ne s številko. Ja, jezen sem bil in odločen, da Ano peljeva na morje za vsako ceno. Ta moja trma je sicer lahko dobra energetska spodbuda, prinaša pa tudi veliko slabih posledic. Zaletim se, zaženem in z glavo usekam v kak zid. No, kakorkoli, šli smo. Na morje. V Pacugu.

Komaj smo našli kako parkirno mesto, povsod po slovenski obali je bilo razžarjene kovine kot hočeš. In ljudi! Kot mravelj. Ana je bila v dobri koži tisti dan. Na plaži se je pogumno odločila, da bo v kopalkah, črnih seveda. In tako smo tam nekje položili brisače in se sončili. Pogledi okolice so bili neprecenljivi. Midva oba tetovirana in med nama deklet z vidnimi brazgotinami rezanje po celem telesu. Takrat sem lahko videl, kako porezane ima noge. Povsem. Rdeče črte, ki so nekoč bile globoke, ena poleg druge. Ostali so nas gledali osuplo, pa tudi sočutno. Oh, pogledaj ta uboga alternativna starša, kao sta vse zasrala s to hčerko! Vidiš, ko se gredo satanizem, zdaj pa imajo. Vsi v črnem in potem – ja, tako je to. Če bi nosila več bele barve, bi bila pa deklica srečna in nasmejana. Vse te poglede in tihe očitke sem čutil, vendar se nismo ozirali. Poslušali smo glasbo, brali svoje knjige in strmeli v sonce v Pacugu. Bil je lep dan. Zelo sem bil ponosen na Ano, da je zmogla. Da je v svoji trmi slekla dolge rokave in celemu svetu pokazala svoje telo, ranjeno, vendar živo. Ja, bil je lep dan. Zvečer sva z Jernejo padla v posteljo od izčrpanosti. Ne fizične, bolj psihične. Napetost celega dneva je zahtevala svoj davek. Šele takrat sem se se zavedal, kako napet sem bil, kot struna. Nič ni šlo narobe. Hvala.

Vsako lepo obdobje ima svoj konec. Tudi to poletje ga je imelo. Sledil je vpis v šolo, ki je Ana ni zmogla. Prva šola. Druga šola. Nove prilagoditve. Psihijatrija, ki jo je imela zaprto dolga leta, zdaj ni več hotela slišati za njo, saj je baje pripravljena za samostojno življenje. Našli smo ji sobo v dijaškem domu in čez vikend odlično rejnico z izkušnjami s težjimi primeri. Tudi v dijaškem domu se je Ana porezala, kar je bila preizkušnja za pedagoge. Sledilo je cel kup sestankov, usklajevanj in novih dogovorov. Takrat, ko odrasli iščemo in iščemo rešitve v brezizhodni situaciji, takrat verjetno premalo poslušamo mlade. Imam občutek, da smo tudi Ano v tem obdobju premalo slišali, temveč zgolj brskali po našem sistemu za kako bilko, ki bi se je lahko oprijeli. Tudi midva sva se videvala vedno bolj redko, skušala je slediti zahtevam šol, kamor je bila vpisana. Pa tudi z veliko žlico je zajemala življenje z vseh strani. Ljubljana je ponujala skušnjave, takšne in drugačne.

Dosti kasneje je prijavila posilstvo. Z njo in kriminalistom sem šel na ginekološki pregled na urgenco in kasneje še na hišno preiskavo njenega stanovanja. Stanovanje je bilo urejeno na poseben način, mnogi bi rekli, da je to stanovanje norice. No, posiljevalca niso nikoli našli. Vedno bolj pogosto je bila sprejeta na oddelek za odrasle, v Polju. Po resnih poskusih samomora. Tako sem zdaj lahko hodil tja na obisk, točno tja, kjer sme preživeti le eno popoldne. Ona cele tedne. Običajno me je prosila za čike in sem jih nesel. Šla sva na kavo v brunarico in se pogovarjala. O načrtih za naprej. Imela je velike načrte, celo prevelike glede na svoje stanje. Ali je dovoljeno sanjati tudi norcu? Ima lahko ideje, ki so velikopotezne? Upam, da ja. Res je, da teh načrtov ni izpolnila. Ana je v tistem obdobju kar precej menjala partnerje, ki so bili večinoma tudi ljudje s psihiatričnih oddelkov ali brezdomci, izgubljene

duše v iskanju smisla. Iz svojega ranjenega telesa je skušala iztisniti toliko užitka, kot je bilo možno.

Takrat je bila distanca med nama že velika. Kot bi se me malo bala ali mi zaupala manj, pa tudi sam ji nisem več vedel povedati, kaj in kako. Jezen sem bil in nemočen, ker se je po desetkrat zavrtela v istem krogu, nisem mogel sprejeti dejstva, da je to njena realnost. Da ni nikjer nobene ozdravitve in trajnega veselja na moj način. Iz moje perspektive seveda tistega, čemur rečem življenje. Včasih mi je pokazala svoje risbe, temne in grozljive. Podobe nočnih mor, tudi vilinske domišljajske like, ki jo bodo odrešili. Postala je polnoletna in nobene osnove več ni bilo, da se vidiva, ker je živelja po svoje.

Zadnja leta redko slišim o njej, ali jo vidim. Nazadnje je prišla mimo kavarne z roko v roki z enim izmed ljubljanskih brezdomcev. Malo jo je bilo sram in na hitro je pozdravila ter odhitela mimo. Bila je živa. Pogosto si rečem, da smo jo obdržali pri življenju. In da je to naš rezultat, težko napišem uspeh. Te vrstice pišem tudi za njo, upam, da jih prebere. Za Ano, da bo živelja dalje. Po svoje seveda.

Žalostno dekle je prva zgodba v zbirki Resnične zgodbe, ki nastaja. Vsega skupaj jih bo 25.